

Bosch & van Rijn

Groenmarktstraat 56
3521 AV Utrecht
030 – 677 6466

Auteurs

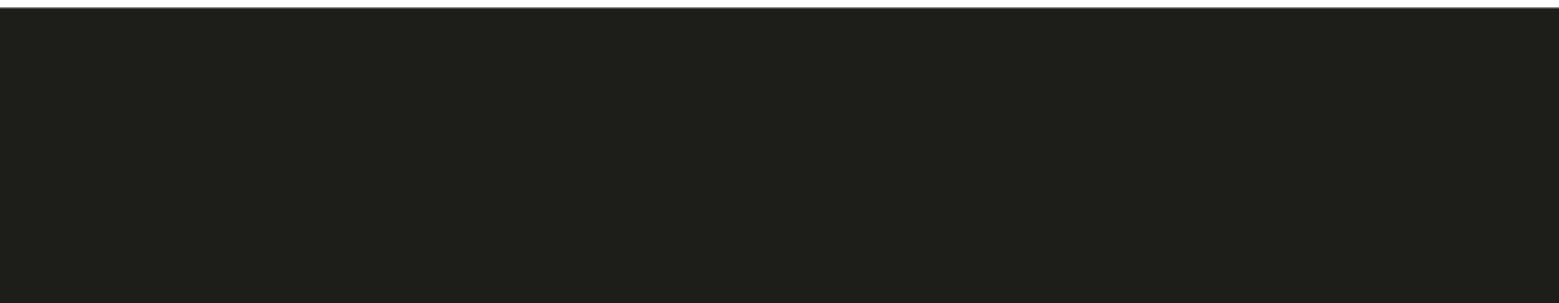
drs. D.Q. van Dijk

Opdrachtgever

Gemeente Montferland

Vervolgproces ruimtelijk afwegingskader grootschalige duurzame energie Montferland Raadsvoorstel

Invulling van vervolgstappen ruimtelijk afwegingskader grootschalige opwek van duurzame energie in gemeente Montferland

Datum
2-4-2019

Versie
Definitief 1.0

Bosch & Van Rijn
Groenmarktstraat 56
3521 AV Utrecht

Tel: 030-677 6466
Mail: info@boschenvanrijn.nl
Web: www.boschenvanrijn.nl

© Bosch & van Rijn 2019

Behoudens hetgeen met de opdrachtgever is overeengekomen, mag in dit rapport vervatte informatie niet aan derden worden bekendgemaakt. Bosch & Van Rijn BV is niet aansprakelijk voor schade door het gebruik van deze informatie

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1	INLEIDING	3
1.1	<i>Aanleiding</i>	3
1.2	<i>Proces en planning</i>	3
1.3	<i>Korte beschrijving participatietraject</i>	4
1.4	<i>Samenvatting</i>	4
HOOFDSTUK 2	STURING	5
2.1	<i>Een uitnodigend afwegingskader</i>	5
2.2	<i>Kaderstellen en hand aan de kraan</i>	5
2.3	<i>Participatiemogelijkheden</i>	6
2.4	<i>Verantwoordelijkheden initiatiefnemers</i>	6
HOOFDSTUK 3	VOORKEURSGEBIEDEN WINDENERGIE	7
3.1	<i>Resultaten analyse</i>	7
3.2	<i>Drie uitsluitingsgebieden</i>	8
3.3	<i>Vier voorkeursgebieden</i>	8
3.4	<i>Algemeen geldende voorwaarden windenergie</i>	9
HOOFDSTUK 4	VOORWAARDEN ZONNE-ENERGIE	10
4.1	<i>Een getrapte aanpak</i>	10
4.2	<i>Toegestane gebieden voor zonne-energie</i>	10
4.3	<i>Algemeen geldende voorwaarden zonne-energie</i>	11
HOOFDSTUK 5	AANPAK GEBIEDSDIALOOG	12
5.1	<i>Doel</i>	12
5.2	<i>Gesprekspartners</i>	12
5.3	<i>Agenda</i>	13
BIJLAGE A	HANDREIKING ZONNEVELDEN	14

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Montferland heeft van oktober 2018 tot en met februari 2019 voorbereidingen getroffen voor het opstellen van een ruimtelijk afwegingskader voor grootschalige duurzame energie in de gemeente Montferland. De ruimtelijke (on)mogelijkheden werden geanalyseerd, de landschappelijke consequenties zijn in beeld gebracht en er is een participatietraject met inwoners van de gemeente doorlopen. Dit heeft drie resultaten opgeleverd:

1. Ruimtelijke analyse (wettelijke belemmeringen)
2. Landschappelijke analyse (landschappelijke draagkracht)
3. Participatieverslag

Deze resultaten (aan de gemeenteraad ter beschikking gesteld tijdens de raadsvergadering van 18 april 2019) vormen de pijlers onder het op te stellen ruimtelijke afwegingskader voor grootschalige duurzame energie.

Met dit voorstel geven we invulling aan de eerste stap van het procesvoorstel waarover de gemeenteraad op 18 april een besluit neemt.

1.2 Proces en planning

Het college voorziet de volgende planning om te komen tot een gedragen afwegingskader:

Tabel 1 Planning ruimtelijk afwegingskader

Activiteit	Datum/periode
Commissiebehandeling vervolgproces	2 april
Raadsbehandeling vervolgproces	18 april
Commissiebehandeling procesvoorstel	7 mei
Raadsbehandeling procesvoorstel	22 mei
Gebiedsdialog windenergie	juni
Opstellen concept afwegingskader	juli/augustus
Concept afwegingskader ter inzage	september/oktober
Opstellen definitief afwegingskader	oktober/november
Raadsbehandeling en vaststelling afwegingskader	december

1.3 Korte beschrijving participatietraject

1.3.1 *Startbijeenkomst*

Op 11 december jl. organiseerde de gemeente een goed bezochte startbijeenkomst, met presentaties van wethouder Oscar van Leeuwen, weerman en Stokkummer Gerrit Hiemstra en Bosch & van Rijn-adviseur Duco van Dijk. Voor de meer dan 100 bezoekers was er ruim de gelegenheid om informatie op te halen over beleid, techniek en participatie rondom duurzame energie. Ook het verduurSaam energieloket, de Achterhoekse Groene Energie Maatschappij en de Energiecoöperatie Montferland Klimaatneutraal waren met informatiestands aanwezig om bezoekers te informeren.

1.3.2 *Discussieavonden*

Aan de vier discussieavonden in januari en februari deden in totaal ongeveer 250 inwoners mee. Na een introductie op het doel van de avond werd in groepen gediscussieerd over voorwaarden aan duurzame energie en werd de Challenge Montferland Energieneutraal gespeeld. Met de Challenge werden de deelnemers uitgedaagd Montferland energieneutraal te maken door windmolens en zonnepanelen te plaatsen op de kaart van de gemeente. De avonden hebben veel bruikbare inzichten opgeleverd voor het opstellen van het ruimtelijk afwegingskader.

1.4 Samenvatting

Het college stelt aan de gemeenteraad voor om:

- Een hand-aan-de-kraan-principe toe te passen voor de ontwikkeling van zonne- en windparken (H2);
- Zoekgebieden A (Greffelkamp), C (Stokkum), E (Lengel-Braamt) en F (Azewijn) voorlopig te selecteren als mogelijke locaties voor de ontwikkeling van windenergie (H3);
- Voor de ontwikkeling van zonne-energie een zonneladder te introduceren (H4);
- Een gebiedsdialog in de geselecteerde zoekgebieden voor windenergie te organiseren, zodat inwoners en andere belanghebbenden tijdig mee kunnen praten over ruimtelijke voorwaarden en participatie in het ruimtelijk afwegingskader (H4).

Hoofdstuk 2 Sturing

2.1 Een uitnodigend afwegingskader

Voor het behalen van de duurzame energiedoelstellingen is de gemeente afhankelijk van de realisatie van projecten door commerciële of maatschappelijke initiatiefnemers. Het afwegingskader dient initiatiefnemers dan ook uit te nodigen om met voorstellen te komen die passen binnen de ruimtelijke en andere voorwaarden die de gemeente in het kader heeft vastgesteld én die concreet uitzicht bieden op de realisatie van voldoende duurzame energieprojecten.

Het afwegingskader dient dus twee doelen:

1. Afdoende bescherming voor inwoners, landschap en natuur
2. Voldoende ruimte voor economisch haalbare initiatieven

2.2 Kaderstellen en hand aan de kraan

In de hoofdstukken 3 en 4 hierna komen de voorwaarden voor zonne- en windprojecten aan de orde. Om doelbereik en voortgang goed in de gaten te kunnen houden, beoordeelt de gemeente periodiek (bv. halfjaarlijks of jaarlijks) de binnengekomen principeverzoeken voor wind- en zonneprojecten.

Of de gemeente medewerking verleent aan de verzoeken is afhankelijk van de volgende zaken:

- Draagt het project bij aan het behalen van de energiedoelstellingen?
- Voldoet het voorstel aan het ruimtelijk afwegingskader?

Als de doelstelling - energieneutraal in 2030 - naar verwachting wordt gehaald met de tot dan toe ingediende principeverzoeken, wordt medewerking aan nieuw ingediende voorstellen in principe opgeschort. Zo komt de gemeente tegemoet aan de veelgehoorde wens van de deelnemers aan de discussieavonden om niet meer te doen dan noodzakelijk. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat in de doelstelling energieneutraal 2030 de opgave voor mobiliteit niet is meegenomen.

Windprojecten worden daarbij beoordeeld op gebieds- of parkniveau en niet per turbine. Wat betreft zonnevelden wordt per project bekeken of het aantal hectares past binnen de maat en schaal van het landschap. Als er in een deelgebied meerdere aanvragen worden ingediend, of als er al zonnevelden zijn gerealiseerd, wordt de draagkracht in onderlinge samenhang en per deelgebied beoordeeld.

2.3 Participatiemogelijkheden

Goed verzorgde proces- en projectparticipatie is een cruciale succesfactor voor het ontwikkelen van zonne- en windprojecten. Initiatiefnemers zijn gedurende het gehele proces van projectontwikkeling verantwoordelijk voor het verzorgen van proces- en projectparticipatie. De eerste ideeën hierover zijn opgehaald tijdens de algemene discussieavonden in januari-februari. Tijdens de gebiedsdialoog in de geselecteerde zoekgebieden voor windenergie zullen ruimtelijke en participatieve voorwaarden nadrukkelijk onderwerp van gesprek zijn (zie Hoofdstuk 6). De inbreng van de deelnemers aan de gebiedsdialoog wordt zo veel als mogelijk meegenomen in het ruimtelijk afwegingskader.

2.3.1 *Procesparticipatie*

- Betrek omwonenden vroegtijdig en voortdurend bij de invulling van het ruimtelijk afwegingskader en de ontwikkeling van projecten
- Communiceer transparant en adequaat

2.3.2 *Projectparticipatie*

Tijdens de gebiedsdialoog worden verschillende vormen van financiële deelname aan duurzame energieprojecten besproken. De Gedragscode draagvlak en participatie wind op land geldt daarbij als minimumvoorwaarde. Globaal zijn er de volgende mogelijkheden voor financiële participatie:

- Fondsvorming: met (een deel van) de opbrengsten wordt een fonds gevuld waarmee lokale duurzaamheids- of andere projecten worden gefinancierd.
- Individueel profijt voor omwonenden in een nader te bepalen straal rond het projectgebied, denk aan:
  - Stroom tegen gereduceerd tarief
  - (Mede-)financiering zonnepanelen
  - Deelname aan projectfinanciering met obligaties of aandelen
- Collectief (mede-)eigendom: een energiecoöperatie ontwikkelt en beheert het zonnepark, al dan niet in samenwerking met een professionele ontwikkelaar

2.4 Verantwoordelijkheden initiatiefnemers

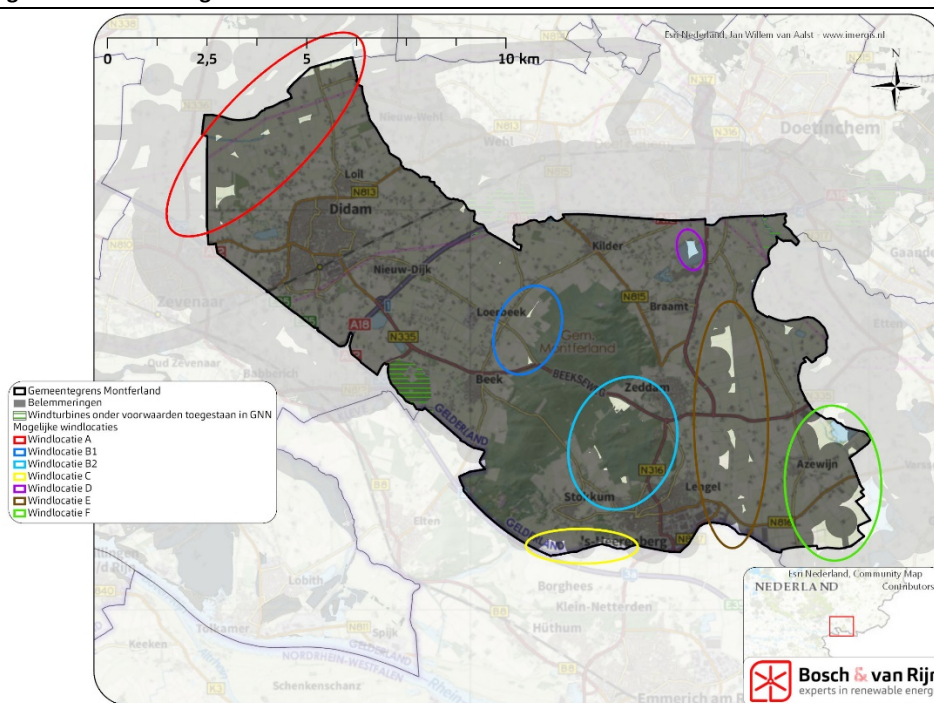
In het principeverzoek en de vergunningaanvraag moet de initiatiefnemer inzichtelijk maken op welke wijze wordt voldaan aan de voorwaarden in het afwegingskader. De initiatiefnemer is verder minimaal verantwoordelijk voor het uitvoeren van de noodzakelijke onderzoeken (o.a. MER) en het verzorgen van het participatietraject en de communicatie.

Hoofdstuk 3 Voorkeursgebieden windenergie

3.1 Resultaten analyse

De ruimtelijke en landschappelijke analyses geven richting aan het aanwijzen van voorkeurs- en uitsluitingsgebieden voor windenergie in de gemeente. Figuur 1 geeft slechts de resultaten van de ruimtelijke analyse (wettelijke belemmeringen) weer die een eerste stap vormde bij het onderzoeken van mogelijkheden voor grootgrootschalige opwek van duurzame energie binnen de gemeente. Tabel 2 geeft een overzicht van de resultaten van zowel de ruimtelijke als landschappelijke analyse.

Figuur 1 Zoekgebieden windenergie

Tabel 2 Resultaten windenergie

	Zoekgebied	Ruimtelijke analyse # windturbines (100/100)	Ruimtelijke analyse # windturbines (160/160)	Landschappelijke analyse (draagkracht gebied)
A	Greffelkamp	13	6	Gemiddeld
B1	Loerbeek	4	2	Laag
B2	Zeddam	7	5	Laag
C	Stokkum	6	4	Gemiddeld
D	Stroombroek	2	1	Gemiddeld
E	Lengel - Braamt	15	9	Gemiddeld
F	Azewijn	18	9	Gemiddeld

In de ruimtelijke analyse is voor windturbines twee groottes onderzocht: 100/100 en 160/160. De getallen betreffen de ashoogte en diameter van de windturbine. Een windturbine met 100m ashoogte en 100m diameter geeft een tiphoogte van 150m en voor de 160/160 turbines geldt een tiphoogte van 240m. Tabel 2 geeft per zoekgebied weer hoeveel van elke turbine daar maximaal geplaatst zou kunnen worden.

3.2 Drie uitsluitingsgebieden

De landschappelijke analyse beoordeelt de draagkracht van zoekgebieden B1 en B2 voor windmolens als 'laag'. Dit werd bevestigd op de discussieavonden, waar vrijwel iedereen het erover eens was dat het Bergherbos gevrijwaard moet blijven van duurzame energieopwekking. Het college stelt dan ook voor deze gebieden in het ruimtelijk afwegingskader formeel uit te sluiten van windenergie.

Tijdens de vier discussieavonden met inwoners en belanghebbenden werd zowel clusteren als spreiden van windmolens genoemd als uitgangspunt voor het ruimtelijk afwegingskader. Als tussenoplossing kwam 'gespreid clusteren' naar voren: niet alle windmolens op één plek, maar ook geen wildgroei van windmolens in het landschap. Het college stelt daarom voor om uitsluitend parkopstellingen met minimaal 3 turbines in de gemeente toe te staan.

Daarmee valt ook zoekgebied D af als mogelijke locatie voor de ontwikkeling van windmolens, omdat daar maximaal ruimte is voor 2 turbines van 100/100.

3.3 Vier voorkeursgebieden

Het college stelt voor om in de resterende zoekgebieden A, C, E en F een gebiedsdialog (zie Hoofdstuk 6) te starten. Deze zoekgebieden worden allen als 'gemiddeld' beoordeeld in de landschappelijke analyse: de gemeente maakt hier een afweging tussen de noodzaak voor duurzame energie enerzijds en bescherming van het landschap anderzijds.

3.4 Algemeen geldende voorwaarden windenergie

Aan de ontwikkeling van windparken worden minimaal de volgende voorwaarden gesteld:

- Minimaal 3 windturbines in een lijn-, boog- of clusteropstelling
- Geen beperkingen aan ashoogte of rotordiameter
- Indien mogelijk volgen infrastructurele lijnen (bv. rijkswegen)
- Aansluiting zoeken bij grootschalige ruimtelijke elementen (bv. industrieterrein of hoogspanningsmasten)
- Initiatiefnemer dient onderzoek te doen naar mogelijkheden om overlast door obstakelverlichting zo veel mogelijk te beperken (bv. m.b.v. sensoren)
- Cruciale gevoelige objecten in het zoekgebied worden nadrukkelijk betrokken bij de projectontwikkeling. Initiatiefnemer streeft naar een eerlijke verdeling van de opstalvergoedingen in het zoekgebied (naar rato beschikbaar gestelde grond, kabels en toegangswegen)
- Initiatiefnemer ontwerpt indien mogelijk combinaties met zonne-energie
- Gemeente en initiatiefnemer stemmen af met en sluiten indien mogelijk ruimtelijk aan bij bestaande en geplande windparken:
  - Zoekgebied A: Windpark Bijvanck (start bouw verwacht 2019)
  - Zoekgebied F: Windpark Den Tol, Windpark Azewijn Netterden
- Gemeente stelt strikte voorwaarden aan proces- en projectparticipatie o.b.v. de uitkomsten van de gebiedsdialog (zie Hoofdstuk 6).

Hoofdstuk 4 Voorwaarden zonne-energie

4.1 Een getrapte aanpak

Om het buitengebied zo veel mogelijk te ontzien kiest de gemeente voor een getrapte, restrictieve aanpak voor verlenen van medewerking aan grootschalige zonnevelden. De gemeente formuleert daarom in het ruimtelijk afwegingskader beleid op verschillende 'treden' (zie de Handreiking zonnevelden van de Gelderse Natuur- en Milieufederatie in Bijlage A):

1. Zonnepanelen op daken
2. Dubbel ruimtegebruik:
  - a. overkapping parkeerterreinen
  - b. afgedekte vuilstort
  - c. combinatie met waterberging
  - d. drijvende zonnepanelen
  - e. langs infrastructuur (o.a. geluidswallen)
3. Tijdelijk te bestemmen ruimte:
  - a. Pauzelandschappen (niet ingevulde bouwbestemming)
  - b. Gronden voor bodemsanering
4. Overige gronden in de deelgebieden 2b, 3, 4 en 6 (zie figuur 2 voor toelichting)
  - a. Gronden nabij infrastructuur, industrie- en bedrijventerreinen en windparken
  - b. Gronden nabij stads- en dorpskernen

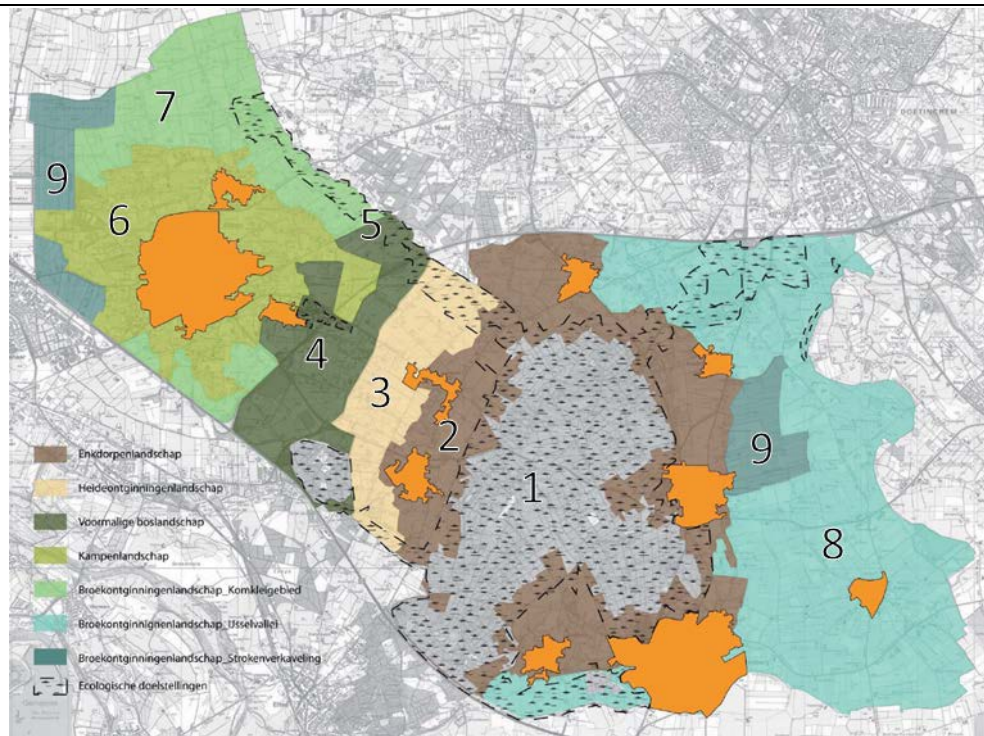
De gemeente streeft ernaar inzicht te verkrijgen in de potentie van de technische en ruimtelijke mogelijkheden voor de eerste drie treden. Op basis van deze inzichten kunnen vervolgens doelen (aantal hectares en/of zonnevelden per trede) en fasering worden vastgesteld. Hiermee voorkomt de gemeente onnodige 'wildgroei' van zonnevelden in het buitengebied en wordt tegelijkertijd de ontwikkeling van duurzame energie bevorderd.

4.2 Toegestane gebieden voor zonne-energie

In de landschappelijke analyse worden 4 deelgebieden aangewezen die een goede draagkracht hebben voor de plaatsing van grootschalige zonnevelden: de deelgebieden 2b, 3, 4 en 6 (zie figuur 2 hieronder). Deelgebied 2b betreft de ring van dorpen en gehuchten in het enkendorpenlandschap. In de overige deelgebieden worden voornamelijk geen grootschalige zonnevelden toegestaan.

Figuur 2 Deelgebieden landschappelijke analyse

4.3 Algemeen geldende voorwaarden zonne-energie

In de deelgebieden van trede 4 ziet de gemeente ruimte voor de ontwikkeling van grootschalige zonnevelden onder de volgende algemeen geldende voorwaarden:

- Zonnevelden moeten aansluiten bij de schaal van het landschap en gebiedskenmerken
- Zonnevelden moeten landschappelijk worden ingepast
  - Initiatiefnemer stelt, in samenspraak met de omgeving en de gemeente, een landschappelijk inrichtingsplan op
  - Hierbij wordt optimaal gebruikgemaakt van streekeigen landschappelijke elementen.

Hoofdstuk 5 Aanpak gebiedsdialoog

5.1 Doel

Teneinde inwoners en belanghebbenden in de geselecteerde zoekgebieden voor windenergie tijdig te betrekken bij de planvorming, organiseert de gemeente voorafgaand aan het opstellen van het ruimtelijk afwegingskader de gebiedsdialoog. Het doel van de gebiedsdialoog is om:

- Betrokkenen te informeren over de voorgenomen selectie van de zoekgebieden in het ruimtelijk afwegingskader
- Betrokkenen te informeren over technische en ruimtelijke aspecten van windenergie in het zoekgebied, waaronder milieuaspecten:
  - Geluidproductie en -normering
  - Slagschaduw en normering
  - Externe veiligheid
  - Gezondheid
- Betrokkenen te informeren over participatiemogelijkheden
- Wensen van betrokkenen op te halen over:
  - Technische en ruimtelijke voorwaarden (beperking overlast)
  - Betrokkenheid bij de planvorming en communicatie
  - Financiële participatiemogelijkheden

5.2 Gesprekspartners

Vanuit de gemeente nemen de wethouder(s) en ambtelijk medewerkers deel aan het gesprek, daarbij ondersteund door de adviseur van Bosch & van Rijn. Vanuit de gebieden worden minimaal de volgende belanghebbenden uitgenodigd:

- Inwoners in en rond het zoekgebied (maatwerk: afbakening te bespreken)
- Dorps- en wijkraden, Plattelandsraad en andere bewonersvertegenwoordigingen
- Lokale bedrijven en bedrijfsvertegenwoordigingen
- Lokale landschaps- en natuurbeschermingsorganisaties

De gemeente nodigt de Energiecoöperatie Montferland Klimaatneutraal, de Achterhoekse Groene Energiemaatschappij uit om een bijdrage te leveren aan de gebiedsdialoog. Ook de Gelderse Natuur- en Milieufederatie zou een rol kunnen spelen.

5.3   **Agenda**

Op de agenda van de bijeenkomsten staan minimaal de volgende zaken:

- Motivatie keuze voorkeursgebieden
- Indien nodig: toelichting op het proces
- Ruimtelijke en landschappelijke voorwaarden
- Participatiemogelijkheden en -wensen
- Communicatiebehoefte en –kanalen

5.4   **Vervolg**

Na de gebiedsdialog in de voorkeursgebieden voor windenergie zal het concept ruimtelijk afwegingskader worden opgesteld en ter inzage worden gelegd (zie planning in tabel 1).

Bijlage A Handreiking zonnenvelden

Zie separaat bestand

Groenmarktstraat 56
3521 AV Utrecht
www.boschenvanrijn.nl

